

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

UKA 2015/65-90
4. november 2015
Naaja H. Nathanielsen

Illersornissamut isumaqatigiissutip 1951-imeersup kingornagullu ilassuteqartinneqartup qanoq isumaqatigiinniutigeqqinneqarsinnaaneranut kaammattuutunik saqqummiussisussamik Kalaallit/danskit allaffissornikkut ataatsimiititaliaannik pilersitsinissaq siunertaralugu danskit naalakkersuisuinut saaffigineqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut, taamaalilluni illersornissamut isumaqatigiissutit aammalu amerikamiut Kalaallit Nunaanni sakkutooqarnerat Kalaallit Nunaannut iluaqutaanerusinnaaqqullugit.

(Inatsisartunut ilaasortaq Hans Enoksen, Partii Naleraq)

Illersornissamut isumaqatigiissut 1951-meersoq tamassumalu kingorna tapiliussatut isumaqatigiissutit tassunga attuumasut nalilersuineramik Inatsisartunut (imaluunniit tatigeqatigiinneq pillugu isertuussineq pisariaqassappat Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliaannut) UKA2016-imi saqqummiussinissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassatut siunnersuut. Naliliinermi isumaqatigiissummi naalakkersuinikkut aningaasaqarnikkullu akuusut nunatsinnut qanoq pingaaruteqarneri nalilersorneqassapput, tamassumalu saniatigut Naalagaaffeqatigiinnerup iluani Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissut malillugu pisinnaatitaaffiisa piginnaaneqarnerisalu erseqqisarneqarneri ilaatinneqassallutik.

(Inatsisartunut ilaasortaq Sara Olsvig, Inuit Ataqatigiit)

Inuit Ataqatigiinniit sakkutooqarnermut eqqissisimatitsinermullu suleqatigiinnermut tapersersuisuusugut qularutigineqassanngilaq. Kalaallit Nunaatali suleqatigiinneq tamanna nunatalerpagu, taava nunataliinerput tamanna maannakkumut naleqqiullugu nunatsinnut aningaasatigut erseqqinnerusumik iluaqutaasariaqarpoq. Tamannaluuna tungavigalugu illersornissamut isumaqatigiissutip naliliiffigineqaqqinnissaanut Inuit Ataqatigiit siulittaasuat siunnersuuteqartoq.

Illersornissamut isumaqatigiissut ukiunik 64-nik pisoqaassuseqarpoq Kalaallit Nunaatalu nunasiaagallarneraneersuulluni. Isumaqatigiissummi siullermi nunap inui pisinnaatitaaffiiluunniit taaneqarsimangillat. Isumaqatigiissut siulleq atsioqatigiiffigineqarmalli ilassutitut isumaqatigiissusiortoqartarsimavoq siunnersuisoqatigiinnillu ataatsimoorussanik arlalinnik pilersitsisoqartarsimalluni. Ilassutitut isumaqatigiissut kingulleq Igalikumi 2004-mi isumaqatigiissutigineqarpoq. Qularutissaanngilaq Igalikumi isumaqatigiissummi nunap innuttaasuisa pisinnaatitaaffii erseqqisarneqarsimammata, taamatullu amerikkarmitut pisussaaffiunik erseqqissaasoqarluni. Taamaattumillu illersornissamut isumaqatigiissutip sukumiisumik qimerlooqqinneqarnissaanut nutarterneqarnissaanullu piffissanngorsorivarput.

Inuit Ataqatigiinniit illersornissamut isumaqatigiissutip naammaginartuunnginneranik isumaqarnitsinni nunatsinnut naammattumik iluaqusiinnginnera pivarput. Kiffartuussinissamik isumaqatigiissut ukiut arfineq-marlukkaartumik isumaqatigiinniutigeqqinneqartartoq aqutugalugu akileraarutitigut isertitaqarnissarput naammangilaq. Pingaartumillu kiffartuussinissamik isumaqatigiissutip annaaneqarneratigut kingornalu nunap iluani avataanilu ataqatigiinngitsumik aqqissuuseriaaseqarnikkut ersernerluttunik pinngortoqarnerata takutipppaa kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit taarserartut naammangitsut. Amerikkarmiut

nunatsinniinnerannit aalaakkaanerusunik siumullu naluneqanngereertunik isertitaqartariaqarpugut.

Piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaata inissisimanerata nukittorsarneqarnissaanut misiliisoqartarsimavoq. Ilassutitut isumaqatigiissusiornikkut Kalaallit Nunaata pissarsiassai annertusarniarneqartarsimapput. Isumaqatigiissutilli atuutilernerini naammattumik nukittussuseqarsimannginneri paasinarsisarput. Taamaattumilluuna amerikkarmiut nunatsinniinnerannit pissarsiassagut annerulersinniarlugit ataatsimoorluta piumasqaateqarsinnaanerput assut kissaatigigipput. Suliassarlu tamanna piareersarniarlugu illersornissamut isumaqatigiissutip ullumikkutut isikkoqartilluni nunatsinnut pissarseqaataasernerata naliliiffigeqqinneqarnissaa siunertarlugu sukumiisumik qimerlooqqinneqarnissaa kissaatigivarput. Amerikkarmiut nunatsinniinnerannit aningaasatigut pissarsissutaasartut erseqqinnerusumik paaserusuppagut, taamatullu ataatsimoorussatut ataatsimiititaliat siunertamissut atuunnersut aamma paasisaqarfigerusullutigit.

Nalilersuineq naammassipat Inatsisartunit sukumiisumik oqallisigineqartariaqarpoq. Soorunami pisat ilaanni saqqummiunneqartussaannngitsunik ilaqarsinnaaneranut paasinnilluarpuq. Tamannali nalunaarusiap ilaata nunanut allanut- sillimaniarnermullu ataatsimiititaliamit sammineqartussanngortinneratigut aqqissinnaavarput, imaluunniit Inatsisartut immikkut ittumik matoqqasumik ataatsimiisinnerisigut naliliineq oqallisigisillutigu. Inatsisartut illersornissamut isumaqatigiissummut naliliinermik oqallisigisaqareerpata, taava illersornissamut isumaqatigiissutip isumaqatigiinniutigineqaaqqinnissaanut kissaateqarnermut tunngatillugu danskit naalagaaffiat saaffigineqarsinnaavoq.

Piffissap ingerlasimanerani danskit naalakkersuisui nikerartut illersornissamut isumaqatigiissutip isumaqatiginniutigeqqinneqarnissaanut itigartitsisarsimapput. Kisiannili danskit naalagaaffiat nunarput sinnerlugu nunanut allanut tunngasutigut oqariartuuteqartartuutilluni amerikkarmiunut soqutigisatsinnik sulissutiginnittuusariaqarpoq. Peqatigitillugulu Kalaallit Nunaat susasaqarfinni arlalippassuarni nunanut allanut politikkimik nammineerluni ingerlassaqartarpoq. Pisanilu assigiinngitsuni politikkikkut oqallisigisagut sillimaniarnermut-, illersornissamut-, nunanullu allanut tunngasutigut politikkimut sunniuteqartarput. Taamaattumillu Danmarkilu qanimut ataqatigiissaarinissarput pisariaqarpoq. Taamatullu sillimaniarnermut-, illersornissamut-, nunanullu allanut tunngasutigut politikkimut suniarnitsinnut Kalaallit Nunaanniit ersarissumik oqariartuuteqarnissarput pisariaqarpoq.

Kalaallit Nunaanni arlaannattaluunniit Danmarkip USA-mut qanimut attaveqarneratigut ajoquserusunngilaat. Danskilli naalakkersuisuinit tusaaneqarnissarput, peqataatinneqarnissarput ataqqineqarnissarpullu naatsorsuutigaagut. Taamaattumillu Inatsisartuni ilaasortanit, Sara Olsvigimit aamma Hans Enoksenimit siunnersuutit Naalakkersuisuniit qanoq naliliiffigineqarnissaannut pissangavugut. Inatsisartuni Naalakkersuisunilu pisaq una ataatsimoorfigisinnaagutsigu tamanna danskit folketingiannut danskillu naalakkersuisuinut nukittuumik oqariartornerussaaq.

Aammattaq Parti Naleqqamiit siunnersuutip tunuliaqutaanut tapersiinerput oqaatigissavarput. Illersornissamut isumaqatigiissutip isumaqatiginniutigineqaaqqinnissaanut eqqarsaatersuutit pillugit danskit naalagaaffiallu oqaloqatigiinnissarput soorunami pissusissamisoortutut isigaarput. Taamaattorli nunatsinniit illersornissamut isumaqatigiissutip naliliiffigineqaaqqinnissaanut aallarniuteqartariaqarpugut, tassa isumaqatigiissutip immikkuualuttortai kalaallit isaanniit qimerloorlutigit. Nalunaarut taanna Inatsisartunut ingerlassaaq. Tamatumalu kingorna danskit naalagaaffiannik eqqartueqateqarnissaaq pissusissamisuussaaq.

Taamatut oqaaseqarluta siunnersuutit ukua marluk Nunanut Allanut- Sillimaniarnermullu ataatsimiititaliaanut ingerlateqqippagut pisamullu pissanganartumut sulilluarnissaannik kissaallutigit.